

טבת התשע"ו

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

תשובתו של יוסף

לפרשת ויחי (על פי שיעור של הרב אמנון בזק)

בְּמִקְנֵיכֶם אִם אָפֶס כֶּסֶף. וַיָּבִיאוּ אֶת מִקְנֵיהֶם אֶל יוֹסֵף
וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף לֶחֶם בְּסוּסִים וּבמִקְנֵה הַצֹּאן וּבמִקְנֵה
הַבָּקָר וּבְחֲמֹרִים וַיִּנְהֵלֵם בַּלֶּחֶם בְּכָל מִקְנֵיהֶם בַּשָּׁנָה
הַהוּא

9. בראשית מ"ז יח-יט:

"לֹא נִכְחַד מֵאֲדֹנָי כִּי אִם תִּם הַכֶּסֶף וּמִקְנֵה הַבְּהֵמָה אֶל
אֲדֹנָי לֹא נִשְׂאָר לִפְנֵי אֲדֹנָי בְּלִתי אִם גּוֹיִתְנוּ וְאֲדַמְתְּנוּ.
לָמָּה נָמוֹת לְעֵינֶיךָ גַּם אֲנַחְנוּ גַּם אֲדַמְתְּנוּ קָנָה אֶתְנוּ וְאֶת
אֲדַמְתְּנוּ בַּלֶּחֶם וְנִהְיָה אֲנַחְנוּ וְאֲדַמְתְּנוּ עֲבָדִים לְפָרְעָה וְתֵן
זָרַע וְנַחֲיָה וְלֹא נָמוֹת וְהֵאֲדַמָּה לֹא תִשָּׂם"

10. בראשית מ"ז כ-כא:

וַיִּקֶן יוֹסֵף אֶת כָּל אֲדַמַּת מִצְרַיִם לְפָרְעָה כִּי מָכְרוּ מִצְרַיִם
אִישׁ שָׂדֵהוּ כִּי חִזַּק עֲלֵהֶם הָרָעַב וַתְּהִי הָאָרֶץ לְפָרְעָה. וְאֶת
הָעָם הָעֵבְרִי אֹתוֹ לְעָרִים מִקָּצֵה גְבוּל מִצְרַיִם וְעַד קָצֵהוּ
11. רש"י:

"לזכרון שאין להם עוד חלק בארץ, והושיב של עיר זו
בחברתה."

12. בראשית מ"ז כג-כד:

"וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל הָעָם אֶל הָעָם הֵן קָנִיתִי אֶתְכֶם הַיּוֹם וְאֶת
אֲדַמְתְּכֶם לְפָרְעָה הֵא לָכֶם זָרַע וַיִּרְעַתְכֶם אֶת הָאֲדָמָה.
וְהִיָּה בְּתַבּוּאָת וּנְתַתֶּם חֲמִישִׁית לְפָרְעָה וְאַרְבַּע הַיָּדָת
יְהִיָּה לָכֶם לְזָרַע הַשָּׂדֵה וְלֶאֱכֹלְכֶם וְלֶאֱשׂוֹר בְּבִתְיֶכֶם וְלֶאֱכֹל
לְטַפְּכֶם"

13. בראשית מ"ז כה:

"וַיֹּאמְרוּ הַחִיתִּינֵנוּ נִמְצָא חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנָי וְהִיִּינוּ עֲבָדִים
לְפָרְעָה"

14. הרמב"ן:

סיפר הכתוב זה וגמר הענין בכל הפרשה להודיע מעלות
יוסף בחכמה בתבונה ובדעת, וכי היה איש אמונים
שהביא כל הכסף בית פרעה, ולא עשה לעצמו אוצרות
כסף ומטמוני מסתרים בארץ מצרים או לשלחו לארץ
כנען, אבל נתן למלך הבוטח בו כל הכסף וקנה לו את
האדמה גם הגופות, ומצא בזה חן גם כן בעיני העם כי
השם הוא המצליח את יראיו.

1. בראשית ל"ז, ב:

"וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבַתְּסָה רְעָה אֶל אָבִיהֶם"

2. רש"י:

"כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאה היה מגיד לאביו,
שהיו אוכלין אבר מן החי, ומזלזלין בבני השפחות
לקרותן עבדים, וחשודים על העריות. ובשלשתן לקה:
על אבר מן החי - 'וישחטו שעיר עזים' במכירתו, ולא
אכלוהו חי; ועל דבה שספר עליהם שקורין לאחיהם
עבדים, 'לעבד נמכר יוסף'; ועל העריות שספר עליהם,
'ותשא אשת אדוניו."

3. בראשית ל"ז, ח:

"וַיִּוְסְפוּ עוֹד שָׁנָא אֹתוֹ עַל חֲלַמְתֵּינוּ וְעַל דְּבָרֵינוּ."

4. הרמב"ן:

"שהיו שונאים אותו על החלומות, וגם על הסיפור
שהוא מספר אותו להם כמתהלל."

5. בראשית מ', ח:

"הֲלוֹא לֹא-לֵהִים פְּתַרְנִים סִפְרוּ נָא לִי"

6. בראשית מ"א ט"ז, כ"ה, כ"ח, ל"ב:

"בְּלַעֲדֵי אֶ-לֵהִים יַעֲנֶה אֶת שְׁלוֹם פְּרַעָה

"אֶת אֲשׁוֹר הָא-לֵהִים עֲשֵׂה הַגִּיד לְפָרְעָה"

"אֲשׁוֹר הָא-לֵהִים עֲשֵׂה הָרָאָה אֶת פְּרַעָה"

"כִּי נִכּוֹן הַדָּבָר מֵעַם הָא-לֵהִים וּמִמָּהָר הָא-לֵהִים
לְעֲשׂוֹתוֹ"

7. בראשית מ"ה ח, ובראשית נ' כ':

"וְעַתָּה לֹא אֶתֶם שְׁלַחְתֶּם אֹתִי הִנֵּה כִּי הָא-לֵהִים וַיִּשְׁימֵנִי

לְאֹב לְפָרְעָה וּלְאֲדוֹן לְכָל בֵּיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם"

"א-לֵהִים חֲשָׁבָה לְטֹבָה לְמַעַן עֲשֵׂה כִּיּוֹם הַזֶּה לְהַחֲיִית עַם
רַב"

8. בראשית מ"ז, יד-יז:

"וַיִּלְקֹט יוֹסֵף אֶת כָּל הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וּבְאֶרֶץ
כְּנַעַן בְּשֶׁבֶר אֲשׁוֹר הֵם שְׂבָרִים וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת הַכֶּסֶף בֵּיתָה
פְּרַעָה. וַיִּתֵּם הַכֶּסֶף מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמֵאֶרֶץ כְּנַעַן וַיָּבֵאוּ כָּל
מִצְרַיִם אֶל יוֹסֵף לְאֹמֹר הִבֵּה לָנוּ לֶחֶם וְלָמָּה נָמוֹת נִגְדָּד כִּי
אָפֶס כֶּסֶף. וַיֹּאמֶר יוֹסֵף הֲבֹ מִקְנֵיכֶם וְאֶתְנֶה לָכֶם

15. בראשית נ' טו-יח :

"וַיִּרְאוּ אֶחָי יוֹסֵף כִּי מֵת אָבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ יִשְׁטַמְנוּ יוֹסֵף וְהָשִׁיב יָשִׁיב לָנוּ אֶת כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ אֹתוֹ. וַיִּצְווּ אֶל יוֹסֵף לֵאמֹר אָבִיךָ צִוָּה לִפְנֵי מוֹתוֹ לֵאמֹר: כֹּה תֹאמְרוּ לְיוֹסֵף אֲנָא שָׂא נָא פֶשַׁע אֲחִיךָ וְחַטָּאתָם כִּי רָעָה גָּמְלוּךָ וְעַתָּה שָׂא נָא לְפָשַׁע עַבְדֵי אֱ-לֹהֵי אָבִיךָ וַיִּבְדַּךְ יוֹסֵף בְּדַבְרָם אֵלָיו. וַיִּלְכוּ גַם אֶחָיו וַיִּפְּלוּ לִפְנֵי וַיֹּאמְרוּ הֲנִנוּ לְךָ לְעַבְדִּים."

16. הרמב"ן על בראשית מ"ה כז :

"יראה לי על דרך הפשט שלא הוגד ליעקב כל ימיו כי אחיו מכרו את יוסף, אבל חשב כי היה תועה בשדה והמוצאים אותו לקחוהו ומכרו אותו אל מצרים, כי אחיו לא רצו להגיד לו חטאתם, אף כי יראו לנפשם פן יקצוף ויקללם, כאשר עשה בראובן ושמעון ולוי (מ"ט, ג-ז). ויוסף במוסרו הטוב לא רצה להגיד לו, ולכך נאמר 'ויצו אל יוסף לאמר אביך צוה לפני מותו לאמר' וגו', ואלו ידע יעקב בענין הזה היה ראוי להם שיחלו פני אביהם במותו לצוות את יוסף מפיו, כי ישא פניו ולא ימרה את דברו, ולא היו בסכנה ולא יצטרכו לבדות מלבם דברים."

17. מדרש פסיקתא רבתי (פרשה ג) :

"כיון שהרגישו ביעקב שחולה באו והודיעו ליוסף. והרי כל שבחו של יוסף שהיה מפליג על כבוד אביו, ולא נכנסו אצלו בכל שעה, שאילולי שבאו אחרים ואמרו לו אביו חולה לא היה יודע? אלא להודיעך צדקו שלא רצה להתייחד עם אביו שלא יאמר לו היאך עשו בך אחיך ומקללם... לפיכך לא היה הולך אצל אביו בכל שעה."

18. רש"י

"שינו בדבר מפני השלום, כי לא צוה יעקב כן שלא נחשד יוסף בעיניו"

19. רש"י על בראשית מ"ט ה' וט' :

"שמעון ולוי אחים - בעצה אחת על שכם ועל יוסף"

" 'מטרף' - ממה שחשדתיך ב'טרף טרף יוסף חיה רעה

אכלתהו', וזהו יהודה שנמשל לאריה"

" 'בני עלית' - סלקת את עצמך, ואמרת 'מה בצע' וגו' "

20. המשותף לשתי הפניות ליוסף

א. בשתי הפרשיות מגיעים אנשים ליוסף ומציעים את עצמם לעבדים :

"וְהִינּוּ עֹבְדִים לְפָרְעָה"

"וַיֹּאמְרוּ הֲנִנוּ לְךָ לְעַבְדִּים."

ב. בשתי הפרשיות מגיב יוסף בדרך נוחה לפונים אליו, כמתואר לעיל.

ג. בשתי הפרשיות מציין יוסף באופן מיוחד נושא אחד : בפנייה לאנשי מצרים הוא אומר

"וְאַרְבַּע הַיָּדַי יְהִי לָכֶם לְזֶרַע הַשָּׂדֶה וְלֹאֲכַלְכֶם וְלֹאֲשֶׁר

בְּבִתְיֶכֶם וְלֹאֲכַל לְטַפְּכֶם"

ובפנייה לאחיו הוא אומר :

"אֵל תִּירְאוּ אֲנֹכִי אֲכַלְכֶּל אֶתְכֶם וְאֵת טַפְּכֶם."

21. בראשית ל"ט, ח-ט :

"הֵן אֲדֹנָי לֹא יָדַע אֹתִי מִה בְּבֵית וְכָל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ נִתֵּן בְּיָדִי. אֵינְנוּ גְדוֹל בְּבֵית הַזֶּה מִמְּנֵי וְלֹא חֲשַׁךְ מִמְּנֵי מְאוּמָה כִּי אִם אוֹתְךָ בְּאֲשֶׁר אֵת אֲשֶׁתוֹ וְאִיךָ אֶעֱשֶׂה הָרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת וְחַטָּאתִי לֹא-לֵהִים"

22. רש"י - בראשית ל"ז ב :

" 'והוא נער' - שהיה עושה מעשה נערות, מתקן בשערו ממשמש בעיניו, כדי שיהיה נראה יפה"

23. רש"י - בראשית ל"ט ו :

" 'ויהי יוסף יפה תואר' - כיון שראה עצמו מושל, התחיל אוכל ושותה ומסלסל בשערו, אמר הקב"ה: אביך מתאבל ואתה מסלסל בשערך, אני מגרה בך את הדוב..."